

ATLAS *istoric* DUBY

Traducere din limba franceză de Lia Decei

CORINT
ISTORIE

CUPRINS

PREISTORIA ȘI ANTICHITATEA	8	Cucerirea Spaniei de către romani	51
<i>Cronologie preistorie</i>	10	Cuceririle Romei imperiale	52
Originile omului	12	Drumurile romane	53
„Verii” omului	12	Imperiul târziu înainte de marile invazii	54
Genul <i>Homo</i>	13	Răspândirea creștinismului în Imperiul Roman până în 395	55
Răspândirea omului modern	14	Marile migrații	56
Omul de Neandertal	16	Migrațiile popoarelor în Eurasia din secolul al IV-lea în secolul al VI-lea	56
Originile agriculturii	17	Invaziile barbare	58
<i>Cronologie Antichitate</i>	18	Alte civilizații antice	60
Oriental antic	24	India antică	60
Anatolia antică	24	China antică	62
Mesopotamia antică	25	China în timpul dinastiei Han	63
Oriental Mijlociu sub dominația Egiptului	26	Apariția civilizațiilor precolumbiene	64
Declinul Egiptului și ascensiunea Asiriei	27		
Egiptul arheologic	28	EVUL MEDIU	66
Țara evreilor și Exodul	29	<i>Cronologie</i>	68
Creta minoică și lumea miceniană	30	Evul Mediu timpuriu	76
Fenicienii și cartaginezii	31	Spania vizigotă	76
Asiria, expansiunea maximă	32	Gallia în secolele V-VI	77
Imperiul ahemenid	33	Imperiul Bizantin la moartea lui Iustinian	78
Antichitatea greacă	34	Expansiunea creștinismului între secolele al IV-lea și al VIII-lea	79
Expansiunea greacă în epoca clasică	34	Nașterea și expansiunea islamului	80
Războaiele medice	35	Iranul în epoca Sasanizilor	80
Grecia în secolul al V-lea î.H.	36	Arabia între secolul I și al VII-lea	81
Războiul peloponesiac	37	Expansiunea islamului în vremea Omeiazilor	82
Expediția lui Alexandru	38	Cucerirea Spaniei	83
Lumea elenistică în secolul al III-lea î.H.	39	Abbasizii din secolul al VIII-lea până în secolul al IX-lea	84
Lumea elenistică în secolul al II-lea î.H.	40	Primele imperii turcice	85
Lumea celtică	41	Creștinătatea în secolele VII-XII	86
Antichitatea romană	42	Expansiunea creștinismului în secolele VIII-XI	86
Etruria	42	Formarea Imperiului Carolingian	87
Cucerirea Italiei de către romani	43	Vikingii și varegi	88
Primul război punic	44	Imperiul Carolingian amenințat	89
Al doilea război punic	45	Italia bizantină și longobardă	90
Cuceririle Romei republicane	46		
Campaniile lui Caesar	47		
Gallia în jurul anului 60 î.H.	48		
Cucerirea Galliei	49		
Răscoala galilor	50		

Statele Bisericii	91	Începutul Războiului de 100 de Ani	128
Lumea occidentală în anul 1000	92	Cucerirea engleză și recucerirea franceză între 1356 și 1380	129
Polonia în timpul dinastiei Piast (sec. X-XI)	93	Franța între 1415 și 1436	130
Sfântul Imperiu în secolul al X-lea	94	Achizițiile lui Ludovic al XI-lea	131
Statul kievean	95	Statul burgund	132
Expansiunea mănăstirilor între secolele al X-lea și al XII-lea	96	Războiul celor Două Roze	133
Răspândirea artei romanice	97	Imperiul Bizantin în secolul al XIV-lea	134
Răspândirea artei gotice	98	Bulgaria și Serbia în secolele XII-XIV	135
Imperiul Bizantin în vremea lui Vasile al II-lea	99	Africa în Evul Mediu	136
Cruciadele	100	Statele din Sudan în secolele X–XIV	136
Prima cruciadă	100	Asia în Evul Mediu	137
A doua cruciadă	101	Sultanatul de la Delhi	137
A treia cruciadă	102	China în secolele IV-X	138
Imperiul Comnenilor	103	China în timpul dinastiilor Song și Yuan	139
Orientul latin	104	Imperiul mongol al lui Ginghis-han	140
A patra cruciadă	105	Imperiul mongol în secolul al XIII-lea	141
Lumea musulmană în secolele XI-XIV	106	Imperiul lui Timur Lenk	142
Almoravizii	106	Japonia și Peninsula Indochina	143
Almohazii	107	America în Evul Mediu	144
Egiptul în secolele XII-XVI	108	Civilizațiile precolumbiene înainte de cucerirea spaniolă	144
Imperiul Selgiucizilor	109		
Occidentul medieval în secolele XII-XV	110		
Lumea occidentală în secolul al XIII-lea	110	EPOCA MODERNĂ	146
Relațiile comerciale în Occident în secolul al XIII-lea	111	<i>Cronologie</i>	148
Producția de alimente și de textile în Occident în secolul al XIII-lea	112	Europa în epoca Renașterii	152
Producția meșteșugărească și minieră în Occident în secolul al XIII-lea	113	Marile descoperiri geografice (secolele XV-XVI)	152
Reconquista în secolele XI-XIII	114	Descoperirea Americii	154
Comunitățile de evrei în Occident	115	Imperiul colonial portughez	156
Scandinavia în Evul Mediu	116	Imperiul colonial spaniol	157
Sfântul Imperiu în epoca dinastiei Hohenstaufen	117	Imperiul lui Carol Quintul	158
Țările de Jos în secolele XII-XIII	118	Țările de Jos în timpul lui Carol Quintul	159
Anglia și teritoriile dependente de pe continent	119	Italia în secolul al XVI-lea	160
Franța la moartea lui Filip August	120	Războaiele din Italia	161
Italia în secolele XII-XIII	121	Renașterea și umanismul	162
Imperiul venețian	122	Răspândirea Reformei	163
Mediterraneană din secolul al XIII-lea până la începutul secolului al XV-lea	123	Răspândirea Contrareformei	164
Lumea occidentală între 1270 și 1454	124	Principii germani și Reforma	165
Universitățile • Ciurma neagră	125	Contrareforma în Germania	166
Hansa teutonică	126	Războaiele religioase	167
Confederația Elvețiană	127	Protestanții după Edictul din Nantes	169
		Statele casei Jagellonilor	170
		Arta barocă în Europa	171

Lumea musulmană în secolele XV-XVIII	172	Polonia în secolul al XVII-lea	205
Statul safavid	172	Împărțirea Poloniei	
Islamul în Asia de Sud	173	în secolul al XVIII-lea	206
Arta islamică	174	Continental american	
Formarea Imperiului Otoman	175	sub tutela Europei	208
Africa în secolele XVI-XVIII	176	Noua Franță	208
Protectoratul otoman în Algeria	176	Colonizarea engleză și franceză	
Marocul în secolele XVI-XVII	177	între 1697 și 1713	209
Negoțul cu sclavi	178	America de Nord între 1763 și 1774	210
Africa în secolele XVII-XVIII	179	Războiul de Independență	211
Oceanul Pacific și Asia			
în epoca modernă	180	SECOLUL AL XIX-LEA	212
Descoperirea Pacificului	180	<i>Cronologie</i>	214
Imperiul Mogul	182	Revoluția și imperiul	218
China în timpul dinastiilor		Revoluția în Europa între 1789 și 1795	218
Ming și Qing	183	Republicile surori	219
Vietnamul în secolele XI-XVII	184	Franța în timpul Convenției	220
Japonia în secolele XVI-XVII	185	Războiul din Vendeea	221
Europa în secolul al XVII-lea	186	Campaniile din Italia	222
Statele germane în timpul		Expediția din Egipt	223
Războiului de 30 de Ani	186	Coalițiile din 1805–1809	224
Războiul de 30 de Ani		Războiul din Spania	225
și consecințele acestuia	187	Europa napoleoniană în 1811	226
Țările de Jos între 1555 și 1648	188	Confederația Rinului	227
Țările de Jos și Provinciile Unite		Intervenția în Rusia și în Polonia	228
între 1648 și 1715	189	Europa după Congresul	
Imperiul colonial olandez	190	de la Viena	229
Confederația Elvetiană		Europa și Congresul de la Viena	229
în secolele XV-XVIII	191	Revoluția industrială	230
Frontierele de nord și de est ale Franței		Revoluțiile de la 1848	231
în timpul lui Ludovic al XIV-lea	192	Confederația Germană	232
Imperiul colonial francez	193	Europa națiunilor	233
Posesiunile spaniole în Europa		Italia între 1858 și 1870	234
până în 1714	194	Imperiul Austro-Ungar	235
Revoluțiile engleze	195	Estul Europei	236
Europa în epoca Luminilor	196	Unificarea Germaniei	237
Formarea Imperiului colonial britanic	196	Războiul franco-german	238
Europa în timpul supremației		Continentele colonizate	239
britanice	197	Imperiul colonial francez	239
Scandinavia și regiunea Balticii în		Imperiul colonial britanic	240
secolele XVI–XVIII	198	India în perioada colonială	241
Regiunile „iugoslave”		China în timpul dinastiei Qing	242
în secolele XVI-XVIII	199	Japonia între 1868 și 1912	243
Brandenburg și Prusia		Capitaliștii europeni cuceresc	
în secolele XVII-XVIII	200	Asia (1850-1914)	244
Statele germane la sfârșitul		Explorarea Africii	245
secolului al XVIII-lea	201	Africa după colonizare	246
Italia între 1714 și 1748	202	Africa de Sud în secolul al XIX-lea	247
Statul rus între 1300 și 1689	203		
Rusia în vremea lui Petru cel Mare			
și Ecaterina a II-a	204		

Statele din America	248	Debarcarea în Normandia și înaintarea Alianților	295
Independența Americii Latine	248	Eliberarea Europei și frontul germano-sovietic	296
Formarea statelor din America Latină	249	Lumea după 1945	298
Triburile amerindiene de pe teritoriul SUA	250	Europa la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial	298
Intrarea statelor în Uniune	251	Germania după cel de-al Doilea Război Mondial	299
Războiul de Secesiune	252	URSS după cel de-al Doilea Război Mondial	300
LUMEA CONTEMPORANĂ	254	Polonia între 1945 și 1990	301
<i>Cronologie</i>	256	Marile etape ale decolonizării	302
Primul Război Mondial	262	China între 1945 și 1949	304
Războaiele balcanice	262	Războiul din Coreea	305
Lumea în război	263	Independența și împărțirea Indiei	306
Frontul francez	264	Războiul din Algeria	307
Ofensivele din 1918	265	Războiul din Indochina	308
Fronturile din Europa de Est și din Orientul Mijlociu	266	Războiul din Vietnam	309
Frontul din Italia	267	Războaiele arabo-israeliene	310
Perioada interbelică	268	Conflictele din Orientul Mijlociu între 1948 și 1991	312
Europa între 1919 și 1923	268	Europa între 1957 și 1990	313
Războiul Civil din Rusia	270	Lumea după căderea Zidului Berlinului	314
Polonia după Primul Război Mondial	271	Lumea în 1990	314
Noile frontiere din Europa Centrală	272	Prezența militară americană	315
Cehoslovacia între 1920 și 1945	273	Integrarea europeană după 1990	316
Formarea Ungariei	274	Împărțirea Cehoslovaciei	317
România și Bulgaria în secolele XIX–XX	275	Principalele zone de tensiune în Europa de Sud-Est	318
Iugoslavia între 1918 și 1948	276	Popoarele din Balcani	319
Grecia între 1920 și 1947	277	Împărțirea Bosniei	320
Formarea Turciei contemporane	278	Războiul din Kosovo	321
China între 1911 și 1935	279	Conflictele din Caucaz	322
Japonia între 1931 și 1939	280	Rusia postsovietică	323
Commonwealthul (1931)	281	La începutul secolului al XXI-lea	324
Împărțirea Africii	282	Principalele zone de tensiune din Asia	324
Războiul italo-etioopian	283	Kashmir, Pakistan, Afghanistan	325
Războiul Civil din Spania	284	Primul război din Golf	326
Expansiunea hitleristă între 1935 și 1939	286	Al doilea război din Golf	327
Al Doilea Război Mondial	287	Palestinieni și israelieni	328
Europa dictaturilor	287	Regiunea Marilor Lacuri, Africa	330
Războiul-fulger în Europa	288	Atentate atribuite terorismului islamist	331
Forțele Axei la apogeu	289	Creștinismul în lumea de azi	332
Polonia între 1939 și 1945	290	Islamul în lumea de azi	333
Franța în timpul regimului de la Vichy	291	Iudaismul în lumea de azi	334
Invazia japoneză în China	292	Populația mondială	335
Ofensiva japoneză în Pacific	293		
Americanii recuceresc Pacificul	294	INDEX	336

Preistoria

7 000 000 – 9 000 î.H.

Antichitatea

3500 î.H. – 476 D.H.

CRONOLOGIE

Istoria Terrei și a primelor viețuitoare care au populat-o

Miliarde de ani

15 miliarde	Nașterea Universului (Big-Bang)
12 miliarde	Formarea Galaxiei noastre
4,5 – 4,4 miliarde	Nașterea Soarelui și a Sistemului Solar (inclusiv Terra)
3,8 miliarde	Apariția vieții pe Terra (molecule biologice)
3,5 miliarde	Primele viețuitoare

Milioane de ani

800 milioane	Primele organisme animale pluricelulare
-540/-245 milioane	ERA PRIMARĂ <ul style="list-style-type: none"> Formarea lanțurilor de munți Hercinici și Caledonieni Viețuitoarele părăsesc mediul acvatic și cuceresc continentele Dezvoltarea vieții și diversificarea regnului animal Valuri de extincție, între care cel din permian (dispariția a 90% din specii)
-245/-65 milioane	ERA SECUNDARĂ <ul style="list-style-type: none"> Domină reptilele Diversificarea dinozaurilor Apariția mamiferelor
-65 milioane	<ul style="list-style-type: none"> Valul de extincție din cretacic (dispariția a mai bine de jumătate din specii) Extincția dinozaurilor
-65/-1,8 milioane	ERA TERȚIARĂ <ul style="list-style-type: none"> Evoluția continentelor spre forma lor actuală (formarea oceanelor Atlantic și Indian, apariția Alpilor prin încrețirea scoarței) Răspândirea mamiferelor Apariția australopitecilor și a genului <i>Homo</i> (omul)
-1,8 milioane zilele noastre	ERA CUATERNARĂ <ul style="list-style-type: none"> Succesiunea perioadelor glaciare (Günz, Mindel, Riss, Würm) Genul <i>Homo</i> cucerește lumea

Marile subdiviziuni geologice

Era	Milioane de ani	Perioada
PRIMARĂ (paleozoic)	540-500	Cambrian
	500-435	Ordovician
	435-410	Silurian
	410-360	Devonian
	360-295	Carbonifer
SECUNDARĂ (mezozoic)	295-245	Permian
	245-205	Triasic
	205-135	Jurasic
TERȚIARĂ și CUATERNARĂ (cenozoic)	135-65	Cretacic
	65-23,5	Paleogen
	23,5-1,64	Neogen
	1,64 – zilele noastre	Cuaternar

Preistoria

Milioane de ani

7 milioane	Toumai, cel mai vechi hominid cunoscut
6,5 milioane	Orrorin, primul hominid biped cunoscut
6 milioane	Apariția preaustralopitecilor
5 milioane	Apariția australopitecilor
cca 3 milioane	<ul style="list-style-type: none"> • Apariția lui <i>Australopithecus afarensis</i> (Lucy) • Apariția uneltelor de piatră
cca 2,7 milioane	Unelte de prund (pietre de râu) prelucrate
cca 2,5 milioane	<ul style="list-style-type: none"> • Apariția primilor oameni (<i>Homo habilis</i>) • Primele urme de amenajare a habitatului
cca 1,9 milioane	Apariția lui <i>Homo erectus</i> ; acesta părăsește Africa și se îndreaptă spre Europa și Asia, până în Indonezia (pitecantrop) și China (sinantrop)
cca 1,8 milioane	Primele așezări
cca 1,7 milioane	Primele unelte din os (Africa)
cca 1 milion	<ul style="list-style-type: none"> • Primele unelte bifaciale (Africa și Orientul Apropiat) • Primele urme de ocupare umană în Europa Occidentală

Sute de mii de ani î.H.

cca 900 000	Primele habitate din Europa
cca 700 000	Primele unelte bifaciale în Europa
cca 650 000	Utilizarea focului (Europa)
cca 500 000	<ul style="list-style-type: none"> • Apariția preneandertalienilor (Europa) și a omului proto-Cro-Magnon (Orientul Mijlociu) • Cunoașterea focului (China)
cca 450 000	Cea mai veche vatră delimitată cunoscută; cel mai vechi habitat în grotă (Europa)

Zeci de mii de ani î.H.

cca 80 000	<i>Homo sapiens neandertalensis</i> în Europa
cca 65 000	Începutul populației continentului american (vânători veniți din Asia prin Strâmtoarea Bering)
cca 40 000	<ul style="list-style-type: none"> • Apariția în lume (Africa, Europa, Asia, America, Australia) a omului modern, <i>Homo sapiens sapiens</i> (Cro-Magnon) • Primele urme de artă preistorică
cca 30 000	Extincția omului de Neandertal
cca 27 000	Primele obiecte decorate (Europa)
cca 26 000	Sunt populate Noua Guinee și Noile Hebride
cca 25 000	Cele mai vechi picturi cunoscute (grotele Cosquer, Franța)
cca 20 000	Apogeul pietrei cioplite
cca 18 000	<ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea uneltelor din os • Colonizarea întregului continent american
cca 15 000	Grota Lascaux
cca 12 000	Primele sate preagricole (Orientul Apropiat)

Mii de ani î.H.

cca 9000	<ul style="list-style-type: none"> • Apariția agriculturii și a creșterii animalelor, care au dus la sedentarism (Orientul Mijlociu) • Începutul populației Japoniei
Între 9000 și 2000	<ul style="list-style-type: none"> • Apariția unor centre neolitice (domesticirea animalelor, cultivarea plantelor) în lume (India, Melanezia, China, America, Africa) • Răspândirea neoliticului în lume
3700	<ul style="list-style-type: none"> • Stadiu de viață urbană în Mesopotamia inferioară • Inventarea roții
Începând din 3500	Începutul ocupării insulelor din Pacific de grupuri melaneziene
3300	Inventarea scrierii (Mesopotamia)

„VERII” OMULUI (ÎNTRU 7 MILIOANE ȘI 1 MILION DE ANI)

- Depozite fosile
- Marele Rift

- Hominizi vechi**
(5-7 milioane de ani)
- Sahelanthropus (Toumai)*
  - Orrorin*
  - Ardipithecus*

- Australopiteci**
- Australopithecus anamensis*
  - A. afarensis*
  - A. garhi*

- A. africanus*
- A. bahrelghazali*
- Kenyanthrop**
- Kenyanthropus*

- Paranthropi**
- Paranthropus aethiopicus*
  - P. boisei*
  - P. robustus*

„Verii” omului. Originea africană a marilor maimuțe, apărute acum 30-25 de milioane de ani, este dovedită astăzi. Anumite ramuri s-au instalat ulterior în Europa (driopitecii), unde nu au reușit să reziste, și în Asia, din care au apărut gibbonii și urangutanii actuali. Alte ramuri au rămas în Africa, mai ales cea a hominizilor (familie care reunește marile maimuțe africane actuale — gorila și cimpanzeul —, australopitecii, oamenii și strămoșii

acestora). Acum 8 milioane de ani, marea falie a Riftului est-african a suportat o deformare care, odată cu ridicarea platourilor din est, a creat o barieră climatică aflată la originea diferenței dintre ramura omului și cea a marilor maimuțe: în timp ce strămoșii cimpanzeilor și ai gorilelor au continuat să trăiască în pădurea tropicală din vest, primatele care trăiau la est de Rift au fost nevoite să se adapteze la un mediu cu savane uscate și să treacă la locomoția

bipedă, dând astfel naștere hominizilor. Cu toate acestea, locurile în care au fost descoperite fosilele fac lucrurile mai puțin evidente. Dacă *Orrorin* (6,2 milioane de ani) a fost descoperit în Kenya, iar *Ardipithecus* (între 5,8 și 4,4 milioane de ani) în Etiopia, adică la est de Rift, cel mai vechi hominid cunoscut, *Toumai* (6-7 milioane de ani), provine din Ciad, o regiune situată la vest de Rift și care la acea epocă era umedă și

GENUL *HOMO* (DE ACUM 2,5 MILIOANE DE ANI PÂNĂ ÎN ZILELE NOASTRE)

Colonizarea lumii de către *Homo ergaster*

Extinderea continentelor acum 2 milioane de ani

Yiron (2,4) Numele sitului și vârsta (în milioane de ani)

Situri preistorice de mai bine de 500 000 de ani

Genul *Homo*. Genul *Homo* a apărut acum 2,5 milioane de ani, cu *H. habilis* (Africa de Est și Africa de Sud) și *H. rudolfensis* (valea Omo), care se deosebesc de australopiteci printr-o poziție bipedă mai accentuată, o dentiție omnivoră cu tendință carnivoră mai marcată și, mai ales, printr-o capacitate craniană mai importantă. Știu să cioplească

unelte rudimentare (unelte de prund). Mai recent, *H. ergaster* (2 milioane de ani) este mult mai evoluat: exclusiv biped, de talie mare, cu un creier mai mare. El a cucerit Lumea Veche acum 1,9 milioane de ani (descoperiri de unelte în Africa de Nord, Europa și China); din est, el ocupă toată Africa, apoi, ajuns la extremitatea de nord a văii Riftului, părăsește

acest continent, trece prin Orientul Apropiat și prin Caucaz, pentru a deveni *H. erectus* în Asia și *H. heidelbergensis* în Europa. Primele indicii ale stăpânirii focului datează de acum aproximativ 500 000 de ani. Între timp, acum 1,6 milioane de ani, au dispărut cei mai vechi reprezentanți ai genului *Homo* (*H. habilis* și *H. rudolfensis*).

împădurită. De altfel, poziția tuturor acestor primate este încă prost definită (strămoșii cimpanzeilor, ai gorilelor sau ai primatelor care precedă separarea om/marile maimuțe). Statutul australopitecilor (între 4,5 și 2 milioane de ani) este mai clar. Cel mai vechi, *Australopithecus anamensis*, este foarte primitiv, dar indiscutabil biped și, în această situație, aduce dovada că un proces de umanizare a început în mod cert în Africa în urmă cu

mai bine de 4 milioane de ani. Se disting alte 4 specii de australopiteci în sensul strict al termenului. Toate au o alimentație omnivoră cu tendință vegetariană și o morfologie gracilă: este vorba despre *A. afarensis*, specie căreia îi aparține celebrul schelet al lui Lucy (3,8-3,5 milioane de ani); despre Abel (*A. bahrelghazali*), de 3 milioane de ani, descoperit în Ciad; și despre speciile *A. garhi* și *A. africanus*. O altă ramură de australopiteci, numiți „robuști”

sau paranthropi (*Paranthropus robustus*, *P. aethiopicus* și *P. boisei*), marchează reîntoarcerea la un regim complet vegetarian, pe bază de vegetale dure, cum stau măturile maxilarelor lor foarte puternice, cu molari mari. Australopitecii i-au însoțit pe primii oameni (genul *Homo*) timp de mai multe mii de secole. Un ultim reprezentant al hominizilor trebuie menționat: *Kenyanthropus*, care reprezintă probabil o ramură izolată.